

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Rudolphi Goclenii Exercitationes et disputationes ethicae & politicae

Goclenius, Rudolph

Marpurgi Cattorum, 1601

XLII. An laudetur is qui verecundus est?

[urn:nbn:de:bsz:31-109121](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-109121)

bari, si accedat fiducia, extra quam omnia sunt in vitio. Peroratio repetens propositionem & argumenta confirmationis. Quamobrem, cum constet affectus esse naturales, & à Deo animis infites, & quosdam legi divinæ consentaneos, nec possunt, nec debent in universum omnes ex hominum natura extirpari, quemadmodum Stoici somniant.

XLII.

An laudetur is qui verecundus est?

Object.

ARISTOTELIS 2. Ethic. Verecundiam, etsi virtus non sit, laudabilem tamen asserit, propter medium, quod in ea est. Sed dixeris, affectus neq; laudantur, neq; vituperantur: quis sunt naturales. Verecundia est affectus. Ergo nec laudatur, nec vituperatur. Resp. Propositionem concedo: propter affectus enim nemo dicitur bonus vel malus Ethicè, moraliter & habitualiter, ut propter virtutes & vitia. Conclusionem autè explico. Verecundia non laudatur ut simpliciter affectus est: sed modus ejus: id est, laudatur, cum est medius: vituperatur, cum est extremus.

Solutio.

XLIII.

An vir bonus rectius vocetur metaphora Geometrica quadratus, an rotundus?

Prius affirmatur.

VIR 61-

VIRGILIUS in viro Bono (si modò carmen hoc Virgillii est) virum bonum vocat rotundum. Aristoteles verò ex Simonide & Platone τετραγωνον, id est, quadratum, lib. 1. Eth. cap. 10. & 3. Rhetoricorum: quod magis mihi probatur, cum globus omnium corporum sit maximè volubile, & loco stare rotundum nesciat: ideoque non exprimat naturam boni viri, qui constans est, quod facit cubus corporum firmissimum. Vir bonus igitur quadratus dicitur, quòd nulla fortunæ vi everti possit, sed sibi ipsi semper constet, secum præclare consentiat, & quamcunq; in partem volutatus (id est, quocunq; modo res cadant) habeat firmam basin instar cubi, qui non facile movetur, sed stat firmus, quocunq; modo jaciatur. Est autem cubus figura solida seu corpus sub sex quadratis æqualibus superficiibus instar taxilli seu tesserae comprehensum. Dicitur tamen potest vir bonus rotundus propter æqualitatem, quæ apparet in rotunda figura. Bonus vir amat æquabilitatem, & fugit inæqualitatem, quoad ejus facere potest. Dicitur: si vir bonus est τετραγωνος, id est, perfectus & firmus, non potest mutari & fieri vir malus. At sæpè contrarium experimur. Respon. Quòd vir bonus dicitur quadratus, id est, operari cōstanter & immobili tranquilloq; animò, id intelligendum est κατά σύνεσιν.

X 2 (respe-

Object.

Solut.

(respectivè) id est, per collationem ad illum, qui habitu bonitatis caret. Is est semper varius & inconstans in agendo. Sed ne istud quidem hoc loco prætereundum: Virum bonum quoque & justum, honestum item, seu virtutem, & hujus actionem dici ὁρῶν, id est, **RECTUM** (unde Stoicorum ἡ ἀρετή) metaphora similiter è Geometria sumpta. Ut enim in linea recta: sic & in bono viro & honesto, omnia sunt æqualia. Curvæ lineæ affectiones sunt convexitas & concavitas. Hæc opponuntur inter se ut magnum & parvum, seu potius ut majus & minus. Ut enim inter parvum & magnum, seu majus & minus medium est æquale: Ita inter convexitatem & concavitatem medium est Rectum. Concavitas habet se ut defectus: convexitas ut redundantis. Similiter inter excessum vitiosum, & defectum vitiosum, est medium Virtus seu honestum. Pulcra sunt verba Platonis in Protagora, quæ loco ἐπιτομῆς adjicio. Dicit Simonides Scopæ Creontis filio Theflali: Difficile esse virum bonum re vera nasci, & manibus & pedibus, & mente quadratum, sine vituperatione factum. Porro lineam curvam, ut quidam è recentioribus vocant pravam. Sic pravus quoque pro malo, & pravitas pro vitio accipitur.

Cur studiosus seu honestus vir à Germanis vocetur et in Viderman.

GERMANI videntur virum bonum honesteq; agentem vocare Viderman/quasi Viderman/utriusq; virum: quod æqualiter ab utroque extremorum, quorum alterum in excessu, alterum in defectu peccat, abfit, & medium tueatur, nec nimium nec parum sequendo: vel certè vocant Viderman sequestrem seu virum æquum & bonum, utriusq; litigantium amicum, qui eos tanquam medius seu mediator & μεσότητος componit & reconciliat. Ex Th. Zuing conjectatione.

XLV.

Honestum & justum constetne lege an natura?

Verumq; affirmatur.

CALLICLES contra Socratem in Gorgia Platonis disputat: justum constare lege & instituto hominum, non natura. Et Aristot. i. Ethicor. videri, ait, honesta & iusta tantum constare νόμῳ, non φύσει. Quæstio igitur est: An res honestæ, quod dicuntur & sunt, id habeant ex natura, an ex legibus & decretis sapientum & potentum legislatorum. Hic responderetur rectissime: Rerum honestatem & iustitiam à natura ortum habere, legibus

X 3 perfici.

Honesti
initium à
natura,
perfectio
à legibus.

Voluntas
cum hone-
state con-
sentire po-
test: sic lex
cum natu-
ra.
An politi-
cum jus sit
notum na-
tura.

perfecti. Prius νομοθέτης in officiis vitæ sensit ef-
se εὐαρμόσιον τε & πρέπον, æquabilitatem, decen-
tiam, rectitudinem, quàm de illis ferret & san-
ciret leges, quas quidem postea indicavit po-
pulo, cum non omnes tanta sint perspicuitate
præditi, ut quid speciatim justum sit, per se
intelligant. In eo igitur peccat Callicles apud
Platonem, quòd res diversas facit contrarias.
Lex enim & natura minime sunt res contra-
riæ, sed diversæ, imò res subordinatæ. Diversæ
res in eodem esse possunt, ut jucundum & ἁ-
λόν: Contrariæ verò eadem ratione & eodem
tempore non possunt. Quod Aristoteles ait:
Videri, nihil probat. Non enim ex sua, sed ex
aliorum sententia ibi loquitur. Querere hic
placet in transcurso: An justum & honestum sit
natura notum. Videtur sanè. Quia discrimen
honestorum & turpium, quòd natura menti-
bus est insitum, universam ferè justæ & injustæ,
æquæ & iniquæ rationem ut fons complectitur.
Resp. Jus ipsumq; justum, natura notum est,
quoad theses seu generales sententias, seu
prima summaq; principia: non quoad hypo-
theses, seu speciales regulas ac determinatio-
nes probabiles, quæ ad varios vitæ humane
casus accommodatæ sunt. Verbi gratia: Quòd
patris defuncti bona omnibus ex eo natis li-
beris sint communia, notum est vel natura.
Sed si post mortem patris nascatur filius, qui
post-

posthumus
no fuit, q
na cum rei
faci fuerunt
liberorum. E
politicum,
legis liberi
a vero nec
arbitrio
noverit:
si, certan
mnes par
libere de
culla di
Oporre
dum qu
suam leg
Id quod
veritas
æquabi
tia no
ter pu
cer &
arbitr

posthumus vocatur, & patre adhuc vivo in utero fuit, quaeritur quid juris? An videlicet unà cum reliquis liberis, qui moriente patre nati fuerunt, particeps sit bonorum à patre relictorum. Hic consulendam est jus scriptum politicum, quod docet, posthumum cum reliquis liberis æquo hæreditatis jure frui. Quare verò necesse est habere scriptum jus? an non ex arbitrio bonorū rectius dijudicantur controversiæ? Respon. Oportet esse *αριθμητικόν*, id est, certam normam judicii humani, quam omnes pariter sequantur, nedum quisq; quod sibi rectum videtur, statuit, de una & eadem causa dissimiles & diversæ sententiæ ferantur. Oportet igitur esse certum jus scriptū secundum quod omnes judicent, ne, dum quisque suam sequitur opinionem, multis fiat injuria. Id quod hoc argumento probatur. In controversiis dijudicandis uti oportet jure certo & æquabili erga omnes. Privata hominum arbitria non sunt certa & æquabilia, sed mirabiliter pugnant & discrepant, dum alii aliud placent & justum videtur. Ergo privatis hominum arbitriis non sunt dijudicandæ controversiæ.

Cur ex legibus judicandum potius, quam ex bonorum arbitrio.

XLVI.

An omnia virtus sit media inter duo extrema vitia?

Negatur.

X 4

JAVEL-

JAVELLUS docet, virtutes quæ versantur circa $\pi\acute{o}\delta\eta$ moderanda, ut sunt fortitudo & temperantia, esse mediocritates inter duo extrema, quorum utrumque sit malicia seu vitium. Sed justitiam esse mediocritatem (nempe æqualitatem) inter injustum facere, quod vitium sit, & injustum pati, quod non sit vitium seu peccatum, sed pœna, tum quod nullus voluntariè patitur sibi fieri injustum, tum quod qui injustum facit, sit vituperabilis, qui autem injustum patitur, non vituperatione, sed auxilio & commiseratione dignus sit. Defectus tamen justitiæ ejusdemque excessus in agente, quia vitiosus est, ut de fraudatio vel impunitas, & rigiditas: iccirco generale axioma: Virtus consistit inter duo extrema vitiosa: defendi potest.

XLVII.

An virtus sit medium inter duo vitia extrema tale, quale est tepidum inter frigidum & calidum?

Nego.

CHRYSTOMUS Javellus scripsit, sic opponi virtutem extremis, sicut tepidum opponitur calido & frigido. Sed minus hoc probo: quia dissimilitudo manifesta est. Tepidum enim est medium inter calidum & frigidum per $\mu\acute{o}\delta\eta$, id est, participationem (ut fuscum inter album & nigrum.) Habet

Sic inter
eocum es-
se & videre

bet enim aliquid frigidi, & aliquid caldi. Virtus verò est medium, per ἀρῆσιν, id est, negationem inter vitia. Nam per abnegationem & vitiationem seu fugam utriusq; extremi, ad virtutē ut μέσον pervenimus. Videtur quidem virtus esse medium πῆ, seu aliqua ex parte, per participationem: quia convenientia & similitudo quædam est inter virtutem, fortitudinem, & alterum extremum, audaciam, inter liberalitatem & effusionem: & virtus æstimatur, quoad nostras vires & nostrum temperamentum. Sed hæc comparatio est verior. Sicut æquale est medium inter parvū & magnum, seu potius inter minus & majus: Sic virtus est media inter duo vitia, quorum alterum in excessu, alterum in defectu peccat. Virtutem igitur statuo captare τὸ μέτερον, cum ab extremis ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει deflectit, non quòd aliquid ex illis propriè assumat, vel ex iis componatur ac miscetur, sed quòd neque ὑπεροχῇ sit, neq; ἐλλείψει. Ad summam: virtus est inter vitia Medium Deflexionis, non propriè medium per participationem, quia in ipsa mediocritate laudabili non invenitur vitiosa excessu, vel vitiosus defectus. Inquis: Virtus est extremitas: quia ut bonum malo oppositum in altero extremo collocatur: item quia est res perfectissima: Ergo non est medium. Resp. Virtus est extremitas & medium,

medium
per negationem est
non videre.
Lapis enim
non videt.
Object.

Solut. per
ἐν τῷ μέτῳ

Object.

Solut.

X § diversa

JACOBUS Schegk. differentiam virtutis, In Categ.
 qua distinguitur à vitio, facit privationem Aristot.
 exsuperantia & defectus. Sed improprium
 hoc est. Id probo rationibus tribus. Prima
 est: privatio habet rationem mali vel imper-
 fectionis. At differentia virtutis non habet
 rationem mali, vel imperfectionis, sed boni
 & perfectionis. Ergo virtutis differentia non
 est privatio, &c. Altera: Omnis privatio est
 vilior & ignobilior habitu: privatio quæ dicitur
 à Schegkio exsuperantia & defectus, non
 est vilior & ignobilior habitu, sed melior &
 nobilior. Ergo non est privatio. Item: priva-
 tio est quodammodo habitus, seu diminutus
 habitus: privatio exsuperantia & defectus non
 est diminutus habitus, sed completus est, ut
 mediocritas. Ergo non est privatio. 3. Qua-
 libet differentia est Ens positivum, alioquin
 non constitueret speciem. Privatio non est
 ens positivum: Ergo privatio exsuperantia &
 defectus non est differentia virtutis. De ma-
 jore propos. aliquis possit dubitare, cum In-
 corporeum, Impar & Irrationale sint priva-
 tiones. Respondeo, hæc proprie esse negatio-
 nes, non privationes: & negationes quidem
 voce, sed sensu res positivas: quod maxime
 ostendit incorporeum, ut quod sit idem cum
 spiritali, sicut immortale & sempiternum
 notiones sunt τὸ αὐτὸ σημαίνουσι, hoc est, æqui-
 pollen-

Virtus non
medii, sed
extremi ra-
tionem ha-
bet, quâ ef-
ficat, ut res
benè se ha-
beat, & o-
ptimum
querit.
Object.
Solut.

Object

Solut.

diversa ratione. Extremitas est considerata ut bonum oppositum malo, nempe exsuperantia & defectu. Virtus est in uno oppositorum, scilicet bono, quod longissimè ab altero opposito, scilicet malo distat. Meritò igitur dicitur extremum, & quidem res optima & perfectissima, considerata ejus proprietate. At si naturam & essentiam ejus spectes, virtus est mediocritas in animo, à recta ratione per actiones inducta. Nec quicquam valet cujusdam objectio quem aliàs plurimi facio. Virtus est sectatrix medi, ait Arist. Ergo nō est ipsum medium. Resp. Virtus est medium: quia habitus est bonus medius inter duos vitiosos: Est sectatrix medi: quia in actionibus & affectibus iis, in quibus deprehenduntur extrema (Id est, majus & minus) & medium, versatur circa medium, non verò circa extrema. Porro objicit: Medium æqualiter distat ab extremis. Propter enim & similior est liberalitas effusioni quàm avaritia. Ergo virtus non est medium. Resp. è superioribus repetenda est ad propositionem: Eth in virtute non dicitur æqualitas quoad distantiam seu spatium: id est, arithmetica: dicitur tamen secundum rationem, seu quoad nos, id est, geometrica.

XLVIII.

An differentia virtutis sit privatio extremorum?

JACO

pollentes. Ita non simplex & compositum æquivalent, cum dico: Corpus est simplex vel non simplex. Sed affirmans tamen vox neganti præstat. Itaque præferenda est huic si haberi potest. Sed hoc non est præsentis considerationis.

XLIX.

An virtutes ex actionum frequentia seu perpetua consuetudine acquirantur?

Affirmatur.

ARISTOTELIS 2, Ethicorum docet, justè agendo, justos effici: temperanter agendo, temperantes: actionibus fortibus assuecundo fortes: sicut sæpè canendo cithara citharædi efficiuntur: ac, ut dicitur in versiculo: Scribendo scriptor fit, fabricando faber. At hoc alicui mirum videatur, verisimile enim est, cum qui justè agit, jam justum esse; & ex justitiæ perfecto habitu agere: eum qui prudenter agit, jam habitum perfectum possidere, non autem acquirere. Quæstio igitur est: An aliquis possit honestè operari ante virtutem? Videtur dicendum: Neminem posse honestè agere, antequam habeat virtutem: ideoque à Divino esse, ex actionibus bonis & honestis frequentatis generari virtutem (quæ virtus supponitur jam genita, & actiones laudabiles ac honestæ potius à virtute proficiscun-

Object.